

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi
Norske Reindrifsamers Landsforbund
Nøørjen Båatsoesaemiej Rijkhesaervie
Sami Reindeer Herders' Association of Norway

NRLS KRAV TIL REINDRIFSAVTALE 2018 – 2019

Innhold

1. INNLEDNING	4
1.1 Grunnlaget for avtaleforhandlingene	4
1.2 Målsetningen om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift	5
1.3 Fokusområder for reindrifftsavtalen 2018-2019	6
2. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG NÆRING	6
2.1 Sikring av reindriffts beitearealer	6
2.1.1 Reindriffts rett til land- og naturressurser må anerkjennes og respekteres	7
2.1.2 Retten til stabile og forutsigbare beitearealer	8
2.1.3 Konsekvensutredninger	10
2.1.4 Tiltak	11
2.2 Distriktene må styrkes i arbeidet med arealsaker og deltakelse i planprosesser	11
2.2.1 Retten til deltakelse i forvaltningen og styrking av forvaltningens reindriffts faglige kompetanse	12
2.2.2 Tiltak	13
3. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK BÆREKRAFTIG NÆRING	13
3.1 Øke verdien av produksjonen i reindrifften	13
3.1.1 Tiltak	15
3.2 Refusjon av skatter og avgifter på kjøp og drift av driftsmidler i reindrifften samt likebehandling ved skattlegging av bygninger og anlegg	15
3.2.1 Tiltak	16
4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN KULTURELL BÆREKRAFTIG NÆRING	16
4.1 Styrke reindriffts rett til selvbestemmelse	16
4.1.1 Tiltak	17
4.2 Styrke reindrifften som en familiebasert næring	17
4.2.2 Tiltak	20
5. SIKRING AV VELFERDSORDNINGER OG HMS	20
5.1 Ordninger ved generasjonsovergang, sykdom og ferieavvikling	20
5.1.1 Generasjonsovergangsordninger	21
5.1.2 Økonomiske ordninger for ferie og fritid	22
5.1.3 Økonomiske ordninger ved sykdom	23
5.1.4 Helse, miljø og sikkerhet (HMS)	24
5.2 Tiltak	24
6. UNDERFORBRUK 2017-2018	25

7. FORVENTNINGER TIL FORHANDLINGSRESULTATET FOR AVTALEÅRET 2018-2019 OG NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK	25
7.1 Økonomisk ramme.....	25
7.2 Utviklings - og investeringstiltak.....	25
8. KOSTNADSENKEDE OG DIREKTE TILSKUDD	27
8.1 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag.....	27
8.2 Distrikttilskudd.....	28
8.3 Produksjonspremie.....	29
8.4 Kalveslaktetilskudd.....	29
8.5 Drivstoffkompensasjon.....	29
8.6 Ektefelle - /samboertillegg.....	29
8.7 Driftstilskudd til sideordnet rekrutteringsandel.....	29
8.8 Frakttilskudd.....	29
9. VELFERDSORDNINGER (medlemsavgift til Folketrygden)	30
10. ORGANISASJONSTILSKUDD	30
11. Kriseberedskap	31
12. AREALBRUKSKART	33
13. EUROP-KLASSIFISERING	33
14. ØVRIGE ORDNINGER	34
15. SAKER UTENFOR REINDRIFSAVTALENS ØKONOMISKE RAMMER	34
15.1 Reinpåkørsler på vei og jernbane.....	34
15.2 Norsk-svensk reinbeitekonvensjon.....	34
15.3 Status for Samerettsutvalget II.....	34
15.4 Forskning og utvikling.....	34
15.5 Møte om rovvilt.....	34
15.6 Bruk av saltslikkesteiner.....	34
16. SAMLET KRAV TIL REINDRIFSAVTALE 2018 - 2019	36
Fordeling av de ulike postene (mill. kroner).....	36

1. INNLEDNING

Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) vil med dette fremme krav om totalramme og fordeling av poster for avtaleperioden 2018-2019. NRLs krav danner grunnlag for forhandlinger med Landbruks- og matdepartementet.

1.1 Grunnlaget for avtaleforhandlingene

Grunnlaget for avtaleforhandlingene er Hovedavtalen av 1976, og ble inngått mellom Staten v/ Landbruksdepartementet og reindriftnæringen v/ NRL. Hovedavtalen ble revidert den 26.02.93, og legger til grunn at partene skal føre forhandlinger om en løpende reindriftsavtale med tiltak som tar sikte på å utvikle reindriftnæringen i tråd med omforente mål og retningslinjer for reindriftpolitikken.

I hht. Hovedavtalen kan partene forhandle om tiltak som omfatter økonomiske virkemidler, herunder også tiltak om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for en utvikling av næringen mot de mål som er fastsatt for reindriftpolitikken.

NRL legger til grunn at reindriften er en spesifikk samisk næring og urfolksnæring som danner det viktigste materielle grunnlaget for samisk kultur og samfunnsliv. I hht. Grunnloven § 108 skal statlige myndigheter sikre og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv. For reindriften innebærer dette en utvikling som gir næringen gode rammevilkår i tråd med tradisjonell reindriftsutøvelse og verdigrunnlag. Staten innehar også en forpliktelse til å sikre reindriften som urfolksnæring i hht. til internasjonale konvensjoner, herunder *FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter* artikkel 27 jfr. artikkel 1, og *ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater* samt *FNs Erklæring om urfolks rettigheter* av 2007 og sluttdokumentet fra The World Conference on Indigenous Peoples av 22. - 23. september 2014.

Statens reindriftpolitikk bygger på en næringspolitisk produksjonsverdi på den ene siden, og en samepolitisk kulturverdi på den andre. NRL legger til grunn at reindriften er en tradisjonell urfolksnæring og kulturbærer som blant annet bidrar med verdiskapning i form av reinkjøttproduksjon, produksjon av tradisjonelt håndverk og design, kulturformidling m.m. Dette er verdier som samlet sett må avspeiles i målene om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift.

NRL er opptatt av at bærekraftsmålene skal utvikles på næringens egne premisser, og har derfor vært opptatt av at reindriften på et selvstendig grunnlag skal bidra til å definere innholdet i bærekraftsbegrepene. Det er derfor positivt at det i hht. St.t.mld. nr. 32 (2016-2017) om reindrift *Lang tradisjon – unike muligheter* (heretter omtalt som den nye stortingsmeldingen) blir gitt uttrykk for at innholdet i bærekraftsmålene

skal gjennomgå i samarbeid med reindriften og Sametinget. NRL imøteser oppstart av dette arbeidet, og mener det er viktig å skape en felles forståelse av det komplekse samspillet mellom økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft som en grunnleggende premiss for reindriften overlevelse. Dette er ifølge Riksrevisjonen en forutsetning for at Landbruks- og matdepartementet, Statens Reindriftnæring, Reindriftnæring, NRL, reindriftnæringen og andre aktører lykkes m.h.t måloppnåelsen.

1.2 Målsetningen om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift

Målet om at reindriften skal være økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig, ble lagt til grunn i St.meld. nr. 28 (1991-1992). Regjeringen vil i hht. den nye stortingsmeldingen videreføre målet om en bærekraftig reindrift, men hvor den økologiske bærekraften vil gis prioritet som en grunnleggende premiss for å ivareta reindriften for framtiden.

NRL har gitt sin tilslutning til den tredelte målsetningen for reindriften, men har en klar oppfatning om at bærekraftsmålene virker inn på hverandre og er tett knyttet sammen som følge av samspillet mellom tilgjengelige beitearealer, reinflokkene og menneskene i næringen. For å kunne fange opp denne helheten i en avtalesammenheng, vil måloppnåelsen om en bærekraftig reindrift avhenge av flere grunnleggende elementer. Her kan nevnes:

- Sikre reindriften beiteområder mot inngrep og forstyrrelser
- Redusere tap som følge av rovvilt, inngrep, togpåkørsler m.m
- Sikre reindriftnæringens rett til medvirkning og innflytelse i forvaltningen
- Sikre at reindriften tradisjons- og erfaringsbaserte kunnskaper blir vektlagt som kunnskapsgrunnlag i alle saker som berører reindriften, herunder også i areal- og rovviltforvaltningen
- Sikre god produktivitet, markedstilgang, kostnadseffektivitet og gode priser på reinprodukter
- Sikre gode skatte- og avgiftsordninger
- Sikre gode generasjonsovergangsordninger
- Sikre gode velferdsordninger og HMS

NRL mener at reindriften avtalen er et viktig virkemiddel for å nå disse målsetningene.

1.3 Fokusområder for reindrifftsavtalen 2018-2019

NRL vil prioritere følgende hovedfokusområder innenfor hvert bærekraftsmål. Disse fordeler seg slik:

Økologisk bærekraft:

- Sikring av reindrifftsens beitearealer
- Styrke distriktene i arbeidet med å sikre beitearealene

Økonomisk bærekraft:

- Øke verdien av produksjonen i reindrifften
- Refusjon av skatter og avgifter på kjøp og drift av driftsmidler i reindrifften, samt likebehandling ved skattlegging av faste installasjoner

Kulturell bærekraft:

- Styrke reindrifftsens rett til selvstyre og selvbestemmelse
- Sikring av reindrifften som en familiebasert næring

2. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG NÆRING

2.1 Sikring av reindrifftsens beitearealer

Den økologiske bærekraften i reindrifften avhenger av at retten til stabile og forutsigbare beitearealer sikres. Dette er en absolutt forutsetning for at næringen skal kunne fortsette med den nomadiske driftsformen, samtidig som dette er et helt avgjørende element for å opprettholde balansen mellom reinflokk og ressursgrunnlag. Videre er dette også nøkkelen til god produksjon og lønnsomhet.

Situasjonen i dag er at reindrifften taper store beitearealer på grunn av ulike typer inngrep, og hvor tålegrensen for nedbygging av arealene for lengst er overskredet innenfor mange reinbeitedistrikter. Når Regjeringen vil prioritere den økologiske bærekraften, skaper dette en klar forventning om at det vil bli stilt strengere krav til inngrep som berører reinbeiteområdene.

NRL er videre opptatt av at reindrifftsens tradisjonskunnskaper og erfaringsgrunnlag blir lagt til grunn og respekteres i arealforvaltningen. Dette er et helt sentralt element for måloppnåelsen, ikke bare i forhold til den økologiske bærekraften, men også i forhold til de andre bærekraftsmålene.

2.1.1 Reindriften rett til land- og naturressurser må anerkjennes og respekteres

Reindriftsamene har gjennom bruken av sine tradisjonelle beiteområder utviklet en kultur som er i stadig utvikling, og som er en særegen næring for det samiske folk. Staten er forpliktet til å sikre at reindriftsamenes rettigheter og retten til å utvikle sin næring er i samsvar med internasjonale rettsregler, slik at også framtidige generasjoner har mulighet til å drive med reindrift.

NRL legger til grunn at staten ved sin tilslutning til FNs Urfolkserklæring og sluttdokumentet fra Verdenskonferanse for urfolk 2014 har forpliktet seg til å innhente et fritt og forhåndsinformert samtykke ved planer som berører reindriftsutøvere eller deres landområder. Dette prinsippet skal implementeres i statlig, regional og kommunal virksomhet som berører reindriften og næringens arealbruk, og hvor Regjering og Storting har en særskilt forpliktelse til å påse at dette blir fulgt opp.

NRL vil i denne sammenheng vise til viktige uttalelser fra Olje- og energidepartementet (OED) i behandling av konsesjoner til vindkraftverk, og som bør være vurderinger som legges til grunn ved alle større inngrep i beiteland. I saken om Kalvvatnan vindkraftverk foretok OED en total avveining av fordeler og ulemper med utbyggingen under henvisning til SP artikkel 27. Her ble det blant annet uttalt at reineier:

«...ikke kan nektes retten til å drive reindrift. Selv om det innenfor folkeretten gjelder et proporsjonalitetsprinsipp, oppstiller folkeretten en absolutt grense for hvilke tiltak som kan tillates. Der det er berettiget tvil om et tiltak kan gjennomføres innenfor folkerettens materielle urfolksvern, kan ikke den ordinære samfunnsmessige avveining legges til grunn for om konsesjon skal gis. Konsekvensene av folkeretten kan dermed føre til at det ikke kan gis konsesjon til et tiltak som ellers har en positiv nåverdi i samfunnsøkonomisk forstand».

Departementet uttalte videre at:

«...Etter departementets syn er det en overliggende fare for at summen av etablerte inngrep i distriktet sammen med etablering av vindkraftverket kan være til hinder for at reindriften i distriktet kan opprettholdes i det omfanget den har i dag».

Lignende uttalelser ble også gitt i OEDs avslag på SAE Vinds søknad om konsesjon om etablering av Hammerfest vindkraftverk, hvor berørte part var reinbeitedistrikt 20 Fálá/Kvaløy. Som grunnlag for avslaget uttalte OED:

«...Departementet viser i den forbindelse til proporsjonalitetsprinsippet i folkeretten, og understreker at selv om det er et mål å øke utbyggingen av fornybar energi, er det ingen tungtveiende nasjonale interesser som tilsier at det må etableres et

vindkraftverk på Kvaløya. Derimot er Hammerfest-regionen i stor vekst både befolkningsmessig og næringsmessig, noe som vil kreve videreutvikling av byggetomter og infrastruktur mv. Ut i fra en reindriftsmessig tålegrensebetraktning kan etableringen av vindkraftverket være til hinder for en ønsket utvikling av næringsliv, bosetning og infrastruktur på Kvaløya.»

I forlengelsen av dette vil NRL stille krav om at arbeidet med statlige planretningslinjer snarlig blir igangsatt. I hht. *plan- og bygningsloven* § 6-2 kan «...Kongen kan gi statlige planretningslinjer for landet som helhet eller for et geografisk avgrenset område». Planretningslinjene må legges til grunn ved statlig, regional og kommunal arealplanlegging som berører det samiske reinbeiteområdet. NRL mener at arbeidet med å dokumentere tradisjonelle kunnskaper og erfaringer ved arealinngrep i reindriften beitearealer må implementeres i dette arbeidet.

NRL legger til grunn at reindriften selvbestemmelsesrett gir rett til fritt å kunne råde over sitt livsgrunnlag og sine naturressurser, og skal ikke under noen omstendigheter fratras beitearealer som er nødvendig for å sikre reindriften eksistensgrunnlag. I dette ligger også en rett til aktiv deltakelse i avgjørelser som har betydning for dem, og deltakelsen må være effektiv på en slik måte at den har innvirket på avgjørelsens innhold. NRL vil vise til den igangsatte prosess om lovfesting av konsultasjonsplikten i sameloven, og forventer at denne saken blir fulgt opp så snart som mulig. NRL ber om status for dette arbeidet.

NRL vil understreke at reindriften har rett til aktivt delta i arbeidet med å sikre en bærekraftig og langsiktig forvaltning og utvikling på grunnlag av deres tradisjonelle kunnskaper og erfaringer. Disse kunnskapene har sin anerkjennelse i hht. *FNs konvensjon om biologisk mangfold* og *naturmangfoldloven*. Konkret kan det vises til konvensjonens artikkel 8 (j) og 10 (c) der det legges til grunn at urfolks tradisjonelle kunnskaper og praksis skal respekteres ved utforming av nasjonal lovgivning for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold. Disse prinsippene avspeiles i *naturmangfoldloven* §§ 1, 8 og 14.

2.1.2 Retten til stabile og forutsigbare beitearealer

Arealinngrep og forstyrrelser utgjør i dag den største trusselen mot reindriften totale bærekraft.

I den nye stortingsmeldingen er det et uttalt mål å øke produksjonen og lønnsomheten i reindriften. Denne målsetningen vil vanskelig la seg realisere såfremt dagens situasjon med arealinngrep får fortsette i samme tempo som i dag.

Reindriften arealgrunnlag blir stadig innskrenket som følge av at konkurrerende arealinteresser som gruvedrift, kraftutbygginger, infrastruktur, hyttebygging,

motorisert ferdsel i utmark m.m. stadig vinner større terreng på bekostning av reindriften. NRL mener at statlige myndigheter har en klar internrettslig og folkerettslig forpliktelse til å sikre reindriften arealer mot inngrep.

Det er i hht. flere lover etablert nye verktøy som legger til rette for å følge opp nasjonale mål om å ivareta det materielle grunnlaget for den samiske reindriften. Disse blir i varierende grad fulgt opp av beslutningsorganene. Reindriften erfaringer med arealforvaltningen tilsier at det er manglende kunnskaper og kompetanse om reindrift, noe som bidrar til at reindriften interessene i liten grad blir tatt hensyn til i arealsaker.

Det foreligger forskning som dokumenterer at effekten av utbygginger påvirker reinens beitemønster ved at de trekker seg flere kilometer unna inngrepet/forstyrrelseskilden. Dette er grundig dokumentert gjennom forskningsstudier¹ som i stor grad harmonerer med reieneierne egne erfaringer.

Det er også dokumentert at inngrep fører til stress og merarbeid i hht. rapporten «Reindriften hverdag». Hele 70 % av reieneierne må forholde seg til minst 4 inngrep på en og samme tid, og på toppen av dette kommer belastninger som følger av tap til rovvilt. I rapporten slås det fast at dette belastningsomfanget kan utgjøre en helserisiko. Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 8 gir beskyttelse mot tiltak som kan ramme menneskers helse, og vil være aktuell i forhold til belastningsskader som skyldes arealinngrep. Dette innebærer at statlige myndigheter ikke står fritt til å opptre på en slik måte at dette rammer reieneierne fysiske eller psykososiale helse, og som igjen fører til at reieneierne blir sårbare for ulykker under arbeid i felten.

I hht. den nye stortingsmeldingen legger Regjeringen til grunn at reindriften må sikres tilgang til nødvendige arealer som en sentral forutsetning for å oppnå målet om økt produksjon og lønnsomhet. NRL vil understreke at reindriften ikke bare skal ha en *tilgang* til arealene, men har *rett* til å bruke sine tradisjonelle beiteområder. Retten til beitearealer handler både om å nå et mål om produksjon og lønnsomhet på den ene siden, og om å sikre reindriftenkulturen for framtiden på den andre.

I den nye stortingsmeldingen vises det blant annet til at den interne konkurransen om beitearealene har vært fremtredende i områder «...hvor reintallet ikke har vært i samsvar med beitegrunnlaget...». Dersom reindriften skal pålegges å tilpasse seg stadig reduserte beitearealer, vil dette på gitt

¹ Her kan det vises til lokale studier ved: Flydal et al (2004) og (2009), Baskin og Hjältén (2001), Nieminen (2013), Bergmo (2011), Colman et al. (2012) og (2013)
Regionale studier: Skarin et al. (2008), Helle et al. (2008), Vistnes og Nellemann (2001), Skarin et al. (2004) og (2010), Skarin (2007), Lundqvist (2007), Kumpula et al. (2007), Anttonen et al. (2007), Skarin et al. (2013)

tidspunkt føre til kollaps i næringen. Derfor vil målet om et reintall som er tilpasset beitearealene først kunne oppnås når beitearealene er stabile og forutsigbare.

NRL deler synet som fremmes i den nye stortingsmeldingen om at reindriften er sårbar for påvirkninger som reduserer størrelsen eller kvaliteten på beitelandet, og at et distrikts totale beitekapasitet er betinget av beitebalansen mellom de ulike årstidbeitene. Fra NRLs side forutsetter vi at det iverksettes tiltak som sikrer stabile og forutsigbare beitearealer.

2.1.3 Konsekvensutredninger

Når det gjelder konsekvensutredninger, ble det i 2017 gjennomført et konsultasjonsmøte mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet og NRL om endringer av bestemmelsene om konsekvensutredninger i plan- og bygningslovgivningen. Endringsforslagene skal bidra til å forenkle dagens regelverk, og er også et utslag av revisjon av EIA-direktivet vedrørende vurdering av visse offentlige og private tiltaks virkninger for miljøet, herunder også krav om sanksjoner i hht. plan- og bygningsloven og forskrift om konsekvensutredninger.

NRL mener det er nødvendig å senke terskelen for når kravet til konsekvensutredning utløses, og at tiltakshaver og reindriften må ha en omforent oppfatning av hvem som skal utrede. I denne sammenheng kan det vises til et økende antall rettsaker som omhandler inngrep i reinbeitearealer, og hvor reindriftens bruk enten er mangelfullt utredet eller at reindriftens syn i varierende grad er hensyntatt. Her kan blant annet nevnes Nussir-saken, vindkraftutbygging i Fosen, utbygging av kV 420 fra Nordland til Finnmark, veiutbygging i forbindelse med Langsundforbindelsen i Troms fylke. NRL er kjent med at stiftelsen Protect Sápmi har bistått flere av de berørte reinbeitedistriktene i forkant av disse rettsprosessene. Mange reinbeitedistrikter er verken kapasitets- eller kompetansemessig rustet til å ivareta egne rettigheter og interesser ovenfor myndighetsorganer eller utbyggere, eller for å kunne være en jevnbyrdig part i konsultasjonsprosesser.

NRL mener det er behov for rettslige styringsmekanismer som sikrer at reindriftas arealbehov integreres i forvaltningens beslutningsprosesser for på den måten å begrense skadevirkningene. NRL registrerer at uenighet om utbyggingstiltak i stor grad skyldes et fragmentert og sektorisert forvaltningsregime, hvor hver sektor ivaretar sine interesser. Rettslige krav til objektiv kunnskapsinnhenting og bred medvirkning fra berørte aktører vil gi bedre grunnlag for å ta hensyn til interesser som blir negativt berørt av utbygging, herunder reindriften. KU-reglene er et sentralt virkemiddel for å ivareta dette, noe som vil forutsette at utreder har legitimitet i form

av kunnskaper og kompetanse om reindrift. NRL har derfor en klar oppfatning om at dersom reindriften og tiltakshaver ikke blir enig om valg av utreder, skal reindriften ha en formell rett til å utnevne egen utreder. En viktig grunn til dette, er at reindriften kunnskaper og erfaringer skal utgjøre en vesentlig del av det totale kunnskapsgrunnlaget.

Reindriften har over flere år mistet store beiteområder som følge av inngrep og uten at dette er blitt kompensert ved nytt beiteland. Pr. i dag er det flere områder, både innenfor og i nærheten av reinbeiteområdet hvor det er ulovlig å drive reindrift. NRL mener at disse områdene må åpnes for samisk reindrift, slik at man får kompensert for noe av arealtapet i næringen.

2.1.4 Tiltak

- ❖ Det nedsettes et lovutvalg for å gjennomgå reindriftsloven. En lovrevisjon skal bidra til å sikre reindriften beitearealer og lovfeste særskilte prosessregler som stiller krav til utredning og inkludering av reindriftsinteressene når det planlegges inngrep i reindriftsområdene
- ❖ Videreføre arbeidet med statlige planretningslinjer for de samiske reinbeiteområdene
- ❖ Igangsette arbeidet med å utrede innholdet i bærekraftsbegrepene
- ❖ Reindriften sikres rett til å utnevne egen utreder såfremt de ikke blir enig med tiltakshaver om valg av utreder
- ❖ Områder som er fredet mot reinbeite og områder som ligger i tilknytning til det samiske reinbeiteområdet åpnes for samisk reindrift

2.2 Distriktene må styrkes i arbeidet med arealsaker og deltakelse i planprosesser

I forbindelse med arbeidet med *Regional plan for reindriften i Troms* framgår det at reinbeitedistriktene stadig pålegges flere oppgaver. Strømmen av arealsaker øker, og utfordrer distriktene i langt større grad enn tidligere. I tillegg til dette har de lovpålagte oppgaver som skal følges opp med begrensede ressurser. For at distriktene skal kunne ivareta sine interesser i disse sakene, må de tilføres ressurser som styrker deres muligheter til å jobbe med planverk og arealsaker i det daglige, og som gjør de i stand til å delta som en mest mulig likeverdig part i planprosesser. NRL har over flere år uttrykt bekymring for at mange distrikter mangler ressurser for å kunne ivareta sine interesser ved arealinngrep, noe som fører til tap av viktige beiteområder.

NRL mener at statlige myndigheter både har en internrettslig og folkerettslig forpliktelse til å sikre at reinbeitedistriktene har nødvendige ressurser som gjør det mulig å følge opp arealprosesser som enten skjer i kommunal eller statlig regi. NRL

mener dette kravet skjerpes ytterligere ved at statlige myndigheter har etablert en forvaltningsstruktur som næringen ikke har gitt sin tilslutning til.

2.2.1 Retten til deltakelse i forvaltningen og styrking av forvaltningens reindrifsfaglige kompetanse

NRL har fått flere tilbakemeldinger med misnøye fra næringen om at avstanden mellom reinbeitedistrikt og forvaltning har økt betydelig med den nye forvaltningsstrukturen. Dette gjør at forvaltningen har stadig mindre kunnskaper om reinbeitedistriktene de skal betjene, noe som fører til at de i mindre grad enn tidligere er i stand til å bistå distriktene i saker de jobber med. I denne sammenheng vises det til arbeidsgruppen som var nedsatt i 2014 der oppgaven var å finne løsninger for å sikre samisk og reindrifsfaglige kunnskaper i forvaltningen. Her foreslo NRL et system med 2 ulike nivåer, hvor nivå 1 gikk ut på å sikre samhandling og dialog mellom forvaltningen og reinbeitedistrikter, siidaer og siidaandeler. En viktig grunn til at dette ble foreslått, var ikke bare for å sikre reindriftens deltakelse i forvaltningen, men også å unngå at avstanden mellom forvaltning og reindriften økte, samt sikre at Fylkesmannen har den nødvendige kompetanse om reindriften i reinbeiteområdet. Dette forslaget står fortsatt uløst i de fleste fylkesmannsheter og er et element som styrker kravet om at distriktene må tilføres økte ressurser for å kunne gjennomføre arbeidet med planarbeid og arealsaker.

NRL viser også til kommuneprosjektet i Troms som har som mål å bygge opp strukturer for kompetanseoppbygging og god samhandling mellom reinbeitedistriktene og kommunene i Troms. Dette skal ivareta reindriftas interesser i forvaltninga, samt effektivisere forvaltningen internt i distriktene og kommunene. Gjennom prosjektet er det påvist at reindriften ikke har ressurser til å utarbeide distriktsplaner og delta i arealprosesser, samtidig som kommunene har lite kunnskaper om reindrift. Dette bidrar til at kommunene ikke er i stand til å ivareta reindriftas interesser i kommuneplanleggingen på en tilfredsstillende måte, noe plan- og bygningsloven pålegger. Ved at reindriftens arealer stadig innskrenkes uten at reindriften har medvirket i planprosessen, innebærer dette et brudd på plan og bygningslovens bestemmelser om medvirkning. Dette utgjør også et brudd på folkerettslige prinsipper om retten til deltakelse.

NRL mener det må satses betydelig på servicekontorer som kan rådgi og bistå reindriften i arbeidet med planverk og arealsaker. Det kan i denne sammenheng vises til at det for 2017 var bevilget 84,5 mill. over Jordbruksavtalen til landbruksrådgivning, og er en ordning som også bør kunne gjennomføres for reindriftens del.

NRL viser til at det har vært vanskelig å utløse midler til å videreutvikle Stiftelsen Protect Sápmi. Den økonomiske situasjonen i stiftelsen vanskeliggjør grunnlag for videre drift, og NRL vurderer derfor å gjennomføre en styrt avvikling av stiftelsen. NRL vil imidlertid understreke behovet for å bygge opp kompetanse som kan yte hjelp til reineiere, og som kan være et bindeledd mellom næringen og tiltakshavere ved større utbyggingsprosesser. NRL vil derfor stille krav om at organisasjonen tilføres midler som skal brukes til å bygge opp en intern arealavdeling som kan yte proseshjelp til reinbeitedistriktene i større arealsaker.

2.2.2 Tiltak

- ❖ Øke tilskuddet til distriktene slik at de kan gjennomføre en forsvarlig saksbehandling i arealsaker
- ❖ Gjennomføre evaluering av forvaltningsstrukturen som skulle vært gjort i løpet 2017. I evalueringsarbeidet må reineiernes erfaringer med den nye ordningen stå sentralt
- ❖ I arbeidet med revisjon av reindriftsloven må den framtidige forvaltningen utredes
- ❖ I påvente av utredning av framtidig forvaltning, må nivå 1 i hht. rapporten fra arbeidsgruppen om sikring av samisk og reindriftsfaglig medvirkning i ny regional forvaltning innføres
- ❖ Sikre at distriktene får bistand i større arealprosesser
- ❖ Servicekontorer etableres som en fast ordning innenfor alle reinbeiteområder
- ❖ Styrking av reindriftsstyrets kompetanse og rådgivningsfunksjon ovenfor myndighetene

3. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK BÆREKRAFTIG NÆRING

3.1 Øke verdien av produksjonen i reindriften

I stortingsmeldingen blir det vist til at høye slakteuttak vil effektivt sikre en bedre økonomi i reindriften. NRL mener at Reindriftsavtalen også er et viktig virkemiddel i forhold til å øke verdien av produksjonen i reindriften, både gjennom direktetilskudd, strukturtiltak og støtte til prioriterte tiltak i næringen.

For at reindriften skal få akseptable inntekter gjennom produksjon, forutsetter dette:

- At reindriften får best mulig pris for sine produkter
- At det er en akseptabel tilskuddsstørrelse over reindriftsavtalen
- At reindriftsavtalen styrkes i forhold til å bedre infrastruktur i næringen
- At tapene til rovvilt reduseres betydelig

NRL mener Markedsutvalget har vært et viktig bidrag i forhold til å øke prisen på reinkjøtt, og mener dette fortsatt bør være et prioritert satsningsområde i

avtalesammenheng. For reindriftsnæringens inntjening er også verdien av biprodukter av rein en viktig del av inntektsgrunnlaget.

For å oppnå målene om økt inntjening i næringen, er det nødvendig å forbedre og fornye infrastrukturen i næringen, da mange av anleggene er lite funksjonell i forhold til dagens krav. I mange distrikter er det også behov for anlegg som har en bedre plassering i forhold til driftsmønster og tilgang til akseptabelt veinett. Dette forutsetter en fortsatt satsning på infrastrukturtiltak i næringen.

Rovvilttap har store innvirkninger på siidaandelens lønnsomhet og muligheter for å øke produksjon. Det kreves derfor flere tiltak for å få redusert konfliktnivået i forhold til rovdyr. Her kan blant annet nevnes:

- at byrdefordelingen mellom de samiske reinbeiteområdene og landet for øvrig må bli mer lik når det gjelder bjørn, jerv, gaupe og ørn
- at kalvingsområdene må bli rovviltfrie
- at det må være nulltoleranse for ulv i reinbeiteområder, og må omfatte individer som regnes som genetisk viktige.
- bedre samordning av rovviltpolitikken mellom LMD og KLD.

NRL vil i denne sammenheng vise til Regjeringens politiske plattform hvor det blant annet heter at:

«Regjeringen vil sikre levedyktige bestander av de store rovviltartene i henhold til rovviltforliket, og søke å redusere rovviltbestanden, slik at målet om reduksjon av taps- og konfliktnivået blir en realitet, og dermed skape bedre rammevilkår for forutsigbar reindrift».

Målet om høye slakteuttak for å sikre en bedre økonomi i reindriften vil forutsette at reiene ikke taper produksjonsdyr til rovvilt. Virkeligheten innenfor mange reinbeitedistrikter er at de store tapene til rovvilt gjør at det ikke er mulig å opprettholde høye slakteuttak.

I den nye stortingsmeldingen vises det også til forskningsstudier v/ T. Tveraa m.fl. (2014) som hevder at tap til rovvilt skyldes simler i dårlig kondisjon. Dette står i sterk kontrast til reiene egne erfaringer og kunnskaper om rovviltsituasjonen. I denne sammenheng kan det vises til reinbeiteområdene Troms, Nordland og Trøndelag som lider store tap til rovvilt til tross for at reintallet ligger under det øvre fastsatte og hvor reiene her er i generelt godt hold. De store rovvilttapene kan ifølge reiene tilskrives en rovviltbestand som er kommet ut av kontroll. De topografiske forholdene innenfor mange av reinbeitedistriktene i Troms, Nordland og Trøndelag gjør det vanskelig å

dokumentere tapene, spesielt tap til ørn. Dette fører til at en stor del av tapene ikke blir dekket.

NRL mener at måltallene for rovvilt må halveres. Reindriftens egne erfaringer tilsier at forekomsten av rovvilt i mange områder ligger langt over de måltall som er fastsatt av Stortinget. NRL viser til at de utredninger som er gjort av NINA og NIBIO der det konkluderes med at dagens forvaltningsmodell ikke treffer målene. Det er derfor helt nødvendig at NRL og ansvarlig departement holder en tett kontakt for metodisk tilnærming ved bestandsestimering og forvaltningsmodeller.

NRL viser til at det ved rovvilttap skal ytes full erstatning, jfr. naturmangfoldlovens § 19. Dette krever at reindriftens egne kunnskaper og erfaringer må legges til grunn slik det er nedfelt i naturmangfoldlovens § 8 andre ledd. Omfanget av rovvilttap og følgeeffekter utgjør en uakseptabel situasjon som har en vesentlig innvirkning på reindriftens produksjon og inntekt. Det er derfor nødvendig å få gjennomført et prosjekt hvor reineiernes tradisjons- og erfaringsbaserte kunnskaper blir dokumentert i forhold til rovviltets tilstedeværelse og tap.

3.1.1 Tiltak

- ❖ Produksjonstilskuddet økes til 40%
- ❖ Øke de frie midlene i RUF
- ❖ Videreføre bevilgningen til Markedsutvalget
- ❖ Det gjennomføres et prosjekt for dokumentasjon av tradisjons- og erfaringsbaserte kunnskaper om rovvilt. NRL skal være prosjekteier.
- ❖ Bestandsmålene må halveres
- ❖ Byrdefordeling av rovvilt mellom de samiske reinbeiteområdene og landet for øvrig må bli mer lik når det gjelder bjørn, jerv, gaupe og ørn.

3.2 Refusjon av skatter og avgifter på kjøp og drift av driftsmidler i reindriften samt likebehandling ved skattlegging av bygninger og anlegg

Reindriften har store kostnader knyttet til kjøp og drift av kjøretøy i næring, herunder snøscooter, ATV, og terrenggående motorsykkel. Det er derfor positivt at Regjeringen vil innføre avgiftsfritak på driftsmidler brukt i reindriften. Det forutsettes at det vil bli gjennomført konsultasjoner om ordningen, og at denne kommer på plass i løpet av 2018, og at den gis tilbakevirkende kraft til 1.1.2018. NRL ber om status for dette arbeidet.

NRL viser også til at både bensin- og dieselpriser har økt i løpet av de siste årene. Dette er en situasjon som gir store konsekvenser for reindriftens økonomi. NRL

mener derfor at det må innføres drivstoffkompensasjon for reineiere som står oppført i merverdiavgiftsmanntallet.

NRL konstaterer at spørsmålet om eiendomsskatt på reindriften driftsbygninger og anlegg fortsatt står uløst. NRL stiller krav om at reindriftnæringens driftsbygninger og -anlegg likebehandles med landbrukets driftsbygninger og anlegg når det gjelder eiendomsbeskatning, jfr. *Lov om eiendomsskatt til kommunane [eiendomsskattelova]* § 5 bokstav h). Dette kan løses ved å innta reindrift i unntaksbestemmelsen i *Lov om eiendomsskatt til kommunane* § 5 (h) eller inngår som ny bokstav l).

3.2.1 Tiltak

- ❖ Det innføres avgiftsfritak ved kjøp av driftsmidler i reindrift, og ordningen gis tilbakevirkende kraft, gjeldende fra 1.1.2018
- ❖ Det innføres drivstoffkompensasjon for reineiere som står oppført i merverdiavgiftsmanntallet
- ❖ Reindrift inntas i unntaksbestemmelsen i *Lov om eiendomsskatt til kommunane* § 5 (h) eller inngår som ny bokstav l)

4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN KULTURELL BÆREKRAFTIG NÆRING

4.1 Styrke reindriften rett til selvbestemmelse

Retten til selvbestemmelse er et resultat av en utvikling i FNs organer og instrumenter over flere tiår. Det mest autoritative bidraget gis av *FNs internasjonale konvensjoner om menneskerettigheter av 1966*, hvor det i artikkel 1 slås fast at selvbestemmelsesretten gjelder for «alle folk».

Urfolks rett til selvbestemmelse er i dag folkerettslig anerkjent, og er blant annet nedfelt i *FNs erklæring om urfolks rettigheter*. Urfolkserklæringen bygger på universelle rettigheter som har sitt grunnlag i internasjonal sedvanerett. Dette innebærer at Urfolkserklæringen på flere områder gir uttrykk for alminnelige internasjonale rettsprinsipper som er juridiske bindende for statene. Selvbestemmelsesretten kan ses i lys av to dimensjoner. Den ene dimensjonen er retten til selvstyre i saker som angår urfolks indre anliggender og følger bl.a av erklæringens artikkel 4. Den andre dimensjonen er retten til politisk integrering gjennom forhandlinger eller konsultasjoner der en søker enighet om beslutninger og tiltak mellom staten og urfolk.

Med utgangspunkt i *FNs erklæring om urfolks rettigheter* og sluttdokumentet fra 2014, legger NRL til grunn at reindriften har rett til å avgi et fritt og forhåndsinformert samtykke ved innføring av lover og administrative tiltak eller planer som berører dem og deres landområder. Staten har forpliktet seg til å iverksette tiltak som fullt ut sikrer samisk selvbestemmelse innenfor disse områdene.

I hht. Landbruksdirektoratets rapport nr. 7/2016 *Utfordringer for selvstyre i reindriftnæringen – Tiltak for å nå mål om bærekraftig reindrift* fremmes det en rekke anbefalinger i forhold til å styrke reindriftenes rett til selvstyre og selvbestemmelse. NRL deler mange av arbeidsgruppens anbefalinger, og den underbygger også NRLs flerårige krav om en lovrevisjon, spesielt i forhold til å få utredet rettigheter og plikter internt i reindriften.

4.1.1 Tiltak

- ❖ I forbindelse med kravet om revisjon av reindriftsloven, må reindriftenes rettigheter og plikter utredes

4.2 Styrke reindriften som en familiebasert næring

Reindriften som urfolksnæring er det viktigste materielle grunnlaget for samisk kultur. Grovt sett kan man si at den kulturelle bærekraften er avhengig av at reindriften har et land og en reinflokk som samlet sett kan gi et økonomisk utbytte til livsopphold. Den kulturelle bærekraften avhenger også av tilknytning til lokale samiske tradisjoner, respekt for, og verdsetting av reindriftsamenes tradisjonelle kunnskaper, ivaretagelse av báikedoallu² og siidadoallu³, respekt for reindriftenes problemløsningsstrategier samt opprettholdelse av reindriften i et omfang som gir grunnlag for levende samiske lokalsamfunn.

I den nye stortingsmeldingen blir det fremhevet at en familiebasert næring ikke bare bidrar til å ivareta reindriftsamisk kultur og levesett, men også at reindriften har tilgang på arbeidskraft i arbeidsintensive perioder. Det blir videre vist til nødvendigheten av at yngre generasjoner får delta i aktiviteter, både tilknyttet den daglige drift og andre reindriftsrelaterte aktiviteter som et ledd i kunnskapsoverføring. NRL er enig i dette, og støtter videre synet om at disse kunnskapene ikke kan læres på skolebenken. Dette er kunnskaper som har stor betydning for de som skal drive reindrift. NRL har derfor forventninger om at avtalepartene får på plass ordninger som sikrer overføring av kulturell kompetanse til barn og unge, samt ordninger som kan bidra at kvinner, barn- og unge i større grad kan delta i næringen. Disse har en sentral rolle i siidaen og den familiebaserte reindriften. NRL mener at báikedoallu er et bærende element i reindriften, og har en avgjørende betydning for utviklingen av bærekraftsmålene.

NRL viser til at mange av dagens reindriftskvinner har inntekter utenfor reindriften. Årsaken til denne utviklingen er sammensatt, og kan blant annet tilskrives den

² Viktige sider ved arbeidsoppgavene i báikedoallu, er overføring av tradisjonelle kunnskaper til barn og unge, bearbeidelse av biprodukter av rein til duodji, ervervelse av råvarer til matproduksjon og matlaging m.m

³ Siidadoallu omfatter konkrete arbeidet med flokken, herunder gjeting, skilling, kalvemerking, flytting etc.

generelle samfunnsutviklingen og utformingen av reindriftspolitikken over tid. Reindriftskvinnene er kvinner som har rein i eget merke, eller som har tilhørighet til næringen gjennom å være gift eller samboer med en reindriftsutøver. De utgjør ingen homogen gruppe, men hvor det er variasjoner både når det gjelder alder, om de helt eller delvis har lønnet arbeid utenfor reindriften eller om de jobber i næringen på full tid. Selv om kun et fåtalls kvinner er leder av egen siidaandel, er fellesnevneren tilhørighet til næringen, og hvor deres bidrag til husholdet har en avgjørende betydning for den totale driften i siidaen.

Tradisjonelt sett har arbeidsoppgavene til kvinner og menn i reindriften hatt sin naturlige fordeling ut fra hvor den enkelte best har kunnet bidra, og ikke ut fra et moderne likestillings- eller kjønnsmessig perspektiv. Reindriftskvinnene deltar aktivt i reindriften, selv om de har full jobb. Deres arbeidsoppgaver i næringen avhenger av siidaens behov, størrelsen på siida og tilgang på arbeidskraft i husholdet. Nils Mikkel Sara (2001) viser til at det i den tradisjonelle reindriften er to typer arbeidsdeling innenfor husholdet. Det ene går ut på arbeidsoppgaver med grunnlag i kjønnsbestemt opplæring og det andre omhandler arbeidsoppgaver som alle i husholdet må beherske. I forhold til den kjønnsbaserte opplæringen viser Sara til at duodji, produksjon av tradisjonelle klær og bruksgjenstander har vært basert på en helt klar kjønnsbestemt arbeidsdeling. Arbeid med duodji krever en grundig opplæring, og produksjon av klær var et kontinuerlig arbeid som kvinnene stod for. Et hushold uten kvinnelige medlemmer er således utenkelig i den tradisjonelle reindriften. Mennenes arbeid med duodji rettet seg mot bruksutstyr av tre, bein og horn. I forhold til arbeidsoppgaver hele husholdet måtte beherske, framhever Sara arbeidet med reinflokken der han uttaler:

«Arbeid med enkeltdyr og flokk toppe seg i visse perioder, som før og under vår- og høstflytting eller under tilfeldige og uønskede sammenblandinger av flokker. Da må i prinsippet alle kunne mobiliseres til oppgaven å opprettholde eller gjenopprette sedvanlig og ønsket orden» (Sara 2001:87)

Dette viser at selv om det til en viss grad har vært en kjønnsbasert arbeidsdeling mellom menn og kvinner i reindriften, har ikke denne vært konstant. Kvinnene deltok, og deltar fortsatt etter behov i de fleste arbeidsoppgaver i siidaen, også under arbeidet med rein. Etter motoriseringen av reindriften, har mannens rolle i større grad blitt knyttet opp mot arbeidet med rein, mens kvinnene fortsatt har en viktig rolle i forhold til ivaretagelse av biprodukter av rein, duodji, matkultur, materiellagring, vedlikehold av utstyr, opplæring og videreføring av tradisjonelle kunnskaper til barn og unge m.m. Kvinnenes arbeidsoppgaver er i dag utvidet til også å omfatte planlegging av hushold i forhold til økonomi og saksbehandling. Kvinnene

forbereder videre til siidadoallu, spesielt i forhold til slakting og flytting og mange deltar også aktivt under gjeting, flytting og gjerdearbeid.

NRL mener ordninger som knytter seg mot báikedoallu er særlig viktig for å ivareta og styrke den familiebaserte reindriften. I Regjeringsplattformen fra 2013 blir det fremhevet at :

«Familiene er våre sterkeste sosiale fellesskap, og er viktige tradisjons- og kulturbærere. Regjeringen ønsker å styrke familiens stilling i det norske samfunnet. Familien skaper og sikrer en trygg ramme om barns oppvekst, uansett hvilken form den enkelte familie måtte ha. Menneskets egenverdi og selvrespekt står sentralt i regjeringens familiepolitikk».

NRL er enig i denne beskrivelsen, og viser til at det kulturelle bærekraftmålet ikke bare omfatter de tradisjonelle aspektene ved reindriften som en samisk næring, men at dette også omfatter helse, sosiale og politiske rettigheter, likeverd og rettferdig fordeling.

En kjønnsbalansert reindrift er en viktig forutsetning for å oppnå de politiske målsetningene om en framtidsrettet og bærekraftig reindrift. I dette ligger det også at økonomiske virkemidler må bidra til at kvinner kan skaffe seg et selvstendig inntektsgrunnlag i reindriftnæringen.

Kvinnens deltakelse i samisk reindrift må ses i et perspektiv hvor reindriftskvinner skal ha de samme muligheter som menn i reindriften, men hvor deltakelsen skal skje på kvinnenens egne premisser. NRL mener at den interne arbeidsfordelingen må respekteres som en del av reindriften sine interne selvstyre, og hvor avtalepartene må legge til rette for deltakelse i næringen på kvinnenens egne premisser.

I avtalesammenheng har statlige myndigheter i all hovedsak vært opptatt av en 40 – 60 kjønnsfordeling ved valg til styrer og verv. Dette er viktige sider ved reindriftskvinnens rett til deltakelse i organisasjonslivet, men NRL mener at det er andre og minst like viktige sider ved kvinnenens deltakelse i den praktiske reindriften som må vies oppmerksomhet, spesielt kvinnens rolle som kulturbærer.

NRL mener derfor at det må legges til rette for tiltak som styrker kunnskapsoverføring til barn og unge innenfor reinbeitedistriktene. Skolen som institusjon har ikke kunnskaper og muligheter for en slik formidling som familien og slekten har, verken i forhold til forfedrenes liv i reindriften eller om dyr og natur. NRL er derfor opptatt av tiltak som både styrker kvinner som driver reindrift på heltid, og frikjøpsordninger som bidrar til at kvinner kan delta i næringen ved behov. NRL vil også understreke betydningen av at ordningen med feltbarnehager videreføres.

NRL har tidligere spilt inn behovet for å få ut informasjon om hvilke rettigheter reindriftskvinner har. NRL vil derfor etterlyse om dette initiativet er fulgt opp fra Landbruksdirektoratets side.

NRL mener videre at det bør innføres en avviklingsordning for de som ønsker å avslutte sin reindrift.

I forbindelse med konsultasjoner om *Forskrift om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse animaliehygieneforskriften* var NRL og Mattilsynet enige om at det skulle jobbes videre med å få endret mengdebegrensningen for privatslakt som pr. i dag er på 10 rein. NRL mener det er viktig å legge til rette for økt privatslakt, og viser til at EØS-regelverket sikrer tradisjonell slakting og omsetning av reinkjøtt i småskala. Formålet er først og fremst å muliggjøre fortsatt bruk av tradisjonelle metoder i produksjon og distribusjon av mat og imøtekomme behovene fra næringsmiddeloperatører som er små eller holder til i avsidesliggende områder. NRL mener dette er et viktig incitament i forhold til å ivareta den familiebaserte reindriften, og herunder videreføring av tradisjonelle kunnskaper til den yngre generasjon.

4.2.2 Tiltak

- ❖ Lærlingeordningen videreføres
- ❖ Det bør innføres en avviklingsordning for de som ønsker å avslutte sin reindrift
- ❖ Det etableres frikjøpsordninger for kvinner som ønsker å delta i reindriften
- ❖ Det etableres tilskuddsordninger for organiserte kurs for kunnskapsoverføring
- ❖ Ektefelleordningen videreføres med en inntektsgrense fastsatt til minimum kr. 250.000,-
- ❖ Ordningen med feltbarnehager videreføres
- ❖ Arbeidet med å fjerne mengdebegrensningen for privatslakt igangsettes

5. SIKRING AV VELFERDSORDNINGER OG HMS

5.1 Ordninger ved generasjonsovergang, sykdom og ferieavvikling

NRL er opptatt av å få på plass gode velferdsordninger i reindriften. Dette gjelder både ordninger for generasjonsoverganger og ved sykdom og ferieavvikling. Reindrift og jordbruk er begge primærnæringer med ulike ordninger knyttet til avløsning ved sykdom og ved ferie/fritid. I skattemessig sammenheng er begge betraktet som primærnæringer med samme skattesatser. Pr i dag er både reindrift og jordbruket underlagt landbruksdirektoratet etter sammenslåing 01.07.2014. Det vil derfor være naturlig at primærnæringer som har samme skattesatser og underlagt

samme forvaltning, også har likeverdige ordninger for avløsning ved sykdom og avløsning ved ferie og fritid.

5.1.1 Generasjonsovergangsordninger

I St.t.mld. nr. 9 (2011-2012) "Om Landbruks- og matmeldingen" heter det under kapittel 11 *Rekruttering, kunnskap og innovasjon* at:

«God rekruttering, et høyt kunnskapsnivå og videreutvikling av kunnskapssystemene er av avgjørende betydning for at landbruks- og matsektoren skal nå de landbrukspolitiske målene. Gode kunnskapssystemer er nødvendige for å fremme konkurransevne i alle landbrukets verdikjeder og for å sikre en framtidrettet næring der bærekraftig produksjon og alternativ utnyttelse av biologisk materiale står sentralt».

Dette må også gjelde for reindriften. NRL har gjennom flere år hatt fokus på generasjonsovergangsordninger i reindriften, og vil fortsatt jobbe for dette. NRL forutsetter at nye siidaandeler har rett til etableringstilskudd i likhet med de som får overdratt en siidaandel, såfremt andelshaver oppfyller de øvrige vilkår for etableringstilskudd. Etablerere av sideordnet rekrutteringsandel må også ha rett til etableringstilskudd i likhet med de som får tildelt siidaandel. Disse ordningene må ses i sammenheng med tidligpensjonsordningen, hvor målet er å sikre det økonomiske grunnlaget både for den som skal trappe ned og den som skal bygge opp sin reindrift. Dette skal også sikre kunnskapsflyt og videreformidling/ivaretagelse av tradisjonell reindriftskunnskap for fremtidige generasjoner.

NRL er opptatt av at ungdom stimuleres til å velge reindrift som yrke, både for å styrke næringens faglige og kulturelle kontinuitet samt ivaretagelse av reindriften kompetanse og framtid. Reindriften har behov for ung og kompetent arbeidskraft, noe som nødvendigvis gjør gode generasjonsovergangsordninger som tilrettelegger for at ungdommen kommer tidligere inn i driften. Like viktig er det at de unge i en overgangsfase får dra nytte av de eldres kunnskaper som de trenger for å bli en selvstendig reindriftsutøver. Gode generasjonsovergangsordninger vil også kunne stimulere til at eldre på et tidligere stadium overfører sin drift til den yngre generasjon.

Formålet med forskrift om tidligpensjon i reindriften skal bidra til å lette generasjonsoverganger i reindriften for de som har hatt hoveddelen av sin inntekt fra reindriften. Ordningen skal videre stimulere til at reintallet og sysselsetningsstrukturen tilpasses næringens ressurs- og inntektsgrunnlag.

NRL har fått tilbakemeldinger på at ordningen ikke er i tråd med den faktiske situasjon i reindriften ved beregning av referanseinntekt, og at den ikke er treffende i forhold til å nå målet om tidligere generasjonsoverganger i reindriften.

NRL mener det er nødvendig å se hvorvidt ordningen stimulerer til ønskede strukturendringer. Dette gjelder spesielt i forhold til om siidaandeler blir overført til yngre utøvere på et tidligere tidspunkt, og om det er klare nok kriterier for hva som skal inngå ved beregning av referanseinntekt. NRL vil derfor foreslå at det settes ned en partssammensatt gruppe hvor forhandlingspartene og Sametinget deltar.

NRL er også opptatt av reindriftsungdommer skal få stipend under høyere utdanning innenfor reindriftsfaget, tilsvarende den ordning som eksisterte for noen år tilbake. Ordningen stimulerte unge til å ta utdanning, og minsket samtidig trykket for å drive selvstendig reindrift. En stipendordning vil bidra til at ungdom som ikke får plass i reindriften, kan skaffe seg formell kompetanse som igjen vil komme til nytte innenfor andre samfunnsområder hvor det er behov for reindriftskompetanse. Pr. i dag er det, som allerede nevnt, et stort behov for reindriftskompetanse både innenfor forvaltning og andre fagområder.

NRL er ellers svært fornøyd med at avtalenepartene er blitt enig om at fagbrevordningen skal videreføres. NRL ønsker at flere unge kan få lærlingeplasser i reindriften. Det er positivt at det gjennom fagopplæringen fra 2001 og fram til utgangen av 2016 har vært 147 reindriftslærlinger, og hvor hele 98 % av lærlingene gikk opp til fagprøve og bestod prøven. I dag er rundt halvparten av lærlingene jenter, noe som viser at lærlingeordningen også er et viktig tiltak for å rekruttere flere jenter inn i næringen.

Stipend - og lærlingeordningen har en stor betydning for kompetanseutvikling- og kompetansehevende tiltak innenfor tradisjonell reindrift og tilleggsnæringer. NRL mener at reindriften må få de samme muligheter som jordbruket, og viser i denne sammenheng til at avsetningen til fylkesvise midler for rekruttering og kompetanseheving i jordbruket alene utgjorde 20 mill. for 2017.

5.1.2 Økonomiske ordninger for ferie og fritid

NRL mener at det må etableres fritids- og ferieordninger i reindriften. I rapporten «Reindriften hverdag» punkt. 4.4 framgår det at hele 91 % av reindriftsutøverne sjelden eller aldri har ferie. Dette betyr at reineiere i liten grad har mulighet til å innhente seg etter sykdom og skader, noe som bidrar til å øke risikoen for ulykker. NRL mener reineierne skal ha muligheter for rekonvalesens etter sykdom eller skader slik andre yrkesutøvere har. Det må derfor etableres avløserordninger for reindriftsutøvere ved ferie/fritid.

I hht. jordbruksavtalen for 2017 om *Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid* er det avsatt et maksbeløp på henholdsvis kr. 74.200,- til avløsning i forbindelse med ferie og fritid. Avtalepartene må se på hvordan en tilsvarende ordning kan tilpasses reindriften.

5.1.3 Økonomiske ordninger ved sykdom

I hht. rapporten «*Reindriften hverdag*» punkt. 4.4. er det dokumentert at 39 % av reindriftsutøverne aldri har vært hjemme fra arbeid på grunn av sykdom. Dette betyr ikke at reindriftsutøverne er mindre syke enn befolkningen for øvrig, men at dårlige sykelønnsordninger og manglende avløserordninger er elementer som tvinger reindriftsutøvere til å dra til fjells til tross for at de er syke. Dette fører til helseslitasje i form av fysiske overbelastninger og stress, og bidrar også til å øke risikoen for ulykker.

Pr. i dag er tilskudd til sykdom blant reineiere fastsatt i *Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikt og tamreinlag* hvor det i formålsparagrafen § 1 heter at tilskuddet skal gi grunnlag for avsetning til kriseberedskap og avløserordning ved sykdom og svangerskap ut over folketrygdens generelle ordninger.

Dagens økonomiske ordninger gjør at kun et fåtall av reinbeitedistriktene har økonomi til å yte tilskudd ved sykdom. Små distrikter er særlig sårbare når arbeidskraften og kapasiteten i distriktet svekkes som følge av sykdom. Uten tilskuddsordninger ved sykdom/ dødsfall vil den økonomiske belastningen bli svært omfattende for de familier som rammes. Selv om det er mulig å tegne en ekstra forsikring gjennom NAV for å få sykepengen fra første dag, er denne ordningen så kostbar at få reineiere benytter seg av en slik løsning.

Det har i løpet av de siste årene vært flere alvorlige ulykker under utøvelse av reindrift. Under punkt 4.2.2 i rapporten «*Reindriften hverdag*» er det dokumentert høy skaderisiko, og hvor hele 70 % av reindriftsamene har vært utsatt for skader og ulykker i forbindelse med reindriftsarbeid. NRL anser det derfor som viktig at avtalepartene fortsatt holder et fokus på ordninger som kan sikre utøveren og hans/hennes familie når ulykker og skader inntreffer. Ordningen innenfor landbruket er tilpasset slik at søkeren kan motta tilskudd fra første dag av sykdomsperioden. I tillegg til gode sykelønnsordninger, er det nødvendig å få på plass tilskudd til avløserordninger. Det kan i denne sammenheng vises til Jordbruksavtalen for 2017, hvor det gis tilskudd til avløser ved sykdom. Satsene beregnes ut fra dyreslag etter en fastsatt faktor i kroner.

5.1.4 Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

NRL viser til at det under fjorårets forhandlinger ble besluttet å nedsette en arbeidsgruppe for å se nærmere på HMS-tiltak som er tilpasset reindriften. Arbeidsgruppen la fram sin rapport den 18. desember 2017. NRL mener det vil være nødvendig å bygge opp et eget HMS-apparat for reindriften som retter seg mot de spesifikke utfordringene som reindriften står overfor.

Det bør være mulig å dimensjonere et eget HMS-apparat innenfor hvert forvaltningsområde, enten lokalisert til reindriftsavdelingene hos Fylkesmannen, eller bygges opp som en egen enhet innenfor NRL. Sistnevnte alternativ vil forutsette at organisasjonstilskuddet økes tilsvarende.

NRL deler arbeidsgruppens forslag til kortsiktige tiltak, og mener det i første omgang må satses på sikkerhetsutstyr. Distriktene må få tilbud om førstehjelpskurs og det bør innføres en sjekklister for HMS.

Reineierne er en av få yrkesgrupper som utøver sin virksomhet utendørs gjennom hele året. Under arbeidet i felten kan reineieren jobbe under ekstreme værforhold, alt fra sterk kulde til snøstorm og ulike skiftende værforhold. Denne arbeidssituasjonen krever at reindriftsutøvere har tilgang til et husvære ute i felten der de kan søke ly når værsituasjonen tilsier det. NRL mener det må avsettes midler til bygging av gjeterhytter/sikringsbuer som et ledd i å ivareta HMS i reindriften.

5.2 Tiltak

- ❖ NRL vil derfor foreslå at det settes ned en partssammensatt gruppe bestående av forhandlingspartene og Sametinget som skal foreta en gjennomgang av tidligpensjonsordningen
- ❖ Videreføre satsene for tidligpensjon
- ❖ Det ytes driftstilskudd til sideordnet rekrutteringsandel
- ❖ Det innføres stipendordning for høyere utdanning innenfor reindriftsfaget
- ❖ Det settes av midler over reindriftsavtalen til avløsning ved sykdom og ferie/fritid. Det utarbeides forskrifter for ordningene og ordningene administreres av RUF
- ❖ Ordning ved avløsning i forbindelse med svangerskap og fødsel videreføres
- ❖ Det avsettes midler til innkjøp av nødpeilesendere, flyteklær og hjertestartere etc.
- ❖ Det avsettes midler til bygging og renovering av gjeterhytter/sikringsbuer
- ❖ Det avsettes midler til gjennomføring av førstehjelpskurs og det utarbeides en sjekklister for HMS
- ❖ Arbeidet med å utvikle en egen HMS-tjeneste rettet mot reindriften igangsettes

6. UNDERFORBRUK 2017-2018

NRL viser til underforbruk på rundt 10,0 mill for avtaleåret 2017 – 2018. NRL foreslår at underforbruket overføres avtalen for 2018 – 2019, og brukes til følgende tiltak:

- Kriseberedskapsfond, kr. 5,0 mill (se kapittel 11)
- Organisasjonstilskudd, 4,0 mill kroner (se kapittel 10)
- Optisk klassifisering, 1,0 mill kroner (se kapittel 13)

7. FORVENTNINGER TIL FORHANDLINGSRESULTATET FOR AVTALEÅRET 2018-2019 OG NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK

NRL er opptatt av at reindriften skal sikres en positiv økonomisk inntektsutvikling i avtaleperioden, med gode virkemiddelordninger som bidrar til å styrke en bærekraftig reindrift. NRL er opptatt av fokusområdene som framgår under punkt 1.3 blir styrket gjennom avtalen.

NRL mener at en tilstrekkelig inntektsutvikling og målrettet bruk av virkemidlene er nødvendig for å nå de overordna målene om en bærekraftig reindrift i alle deler av landet, noe det forøvrig er bred politisk enighet om. Dette innebærer blant annet at posten om frie midler i RUF må økes for å muliggjøre nødvendige strukturtiltak i næringen og at distriktene sikres ressurser til å ivareta sine beitearealer. Det skal også kunne gis støtte til forberedelse i andre saker av prinsipiell betydning for reindriften.

NRL stiller videre krav om at organisasjonen tilføres midler som skal brukes til å bygge opp en intern areal-avdeling som kan yte prosesshjelp til reinbeitedistriktene i større arealsaker.

7.1 Økonomisk ramme

NRL mener det er viktig at reindriftsavtalen dekke opp for gjennomsnittlig lønnsøkning i Norge i avtaleperioden. Under fjorårets krav ble det vist til at etterslepet som har opparbeidet seg gjennom flere år, om man sammenligner reindriften med gjennomsnittlig lønnsvekst i disse årene, må dekkes inn gjennom avtalen.

Den økonomiske rammen for avtaleåret 2018-2019 kreves satt til 157.570 mill. kroner.

7.2 Utviklings - og investeringstiltak

NRL har ved flere anledninger påpekt nødvendigheten av å kartlegge hvilke behov reindriften har i forhold til infrastruktur og investeringstiltak. Dette vil bidra til en bedre oversikt over hvilke behov som finnes og gi et bedre grunnlag for avsetninger i RUF. For at forhandlingspartene skal få et nærmere innblikk i dette, vil NRL foreslå

at forhandlingspartene oppretter en arbeidsgruppe som får i mandat å kartlegge behovet for utviklings og investeringstiltak innenfor reindriften.

Reindriften Utviklingsfond:

I forhold til reindriften behov for utvikling og som et ledd i å bedre lønnsomheten, krever NRL at bevilgning til RUF økes til 47,52 mill kroner.

NRL vet at det fortsatt ligger flere store prosjekter på vent, og NRL er opptatt av at det fins tilstrekkelig med midler i RUF for å realisere de ulike prosjektene.

NRL mener at gjeterhytter/sikringsbuer må prioriteres i avtalesammenheng. Dette gjelder både nybygg og reovering. Reindriftsutøvere har sin arbeidsplass på fjellet, og befinner seg ofte langt fra vei og telefondekning. Både raske værforandringer og andre forhold nødvendiggjør gjeterhytter som et viktig ledd i HMS, samtidig som dette vil redusere driftsutgifter i form av mindre kjøring.

NRL krever at det over Reindriften Utviklingsfond avsettes midler til følgende tiltak for 2018- 2019:

- 6,0 mill kroner til utviklingsprogrammet
- 1,45 mill kroner til konfliktforebyggende tiltak
- 4,5 mill kroner til pramming
- 3,5 mill kroner til fagbrevordningen i reindriften
- 1,0 mill kroner til kunnskapsoverføring mellom kvinner og barn/ ungdom innenfor reinbeitedistriktet
- 4,5 mill kroner frikjøpsordninger for samboere/ektefeller
- 4,5 mill kroner til markedsutvalgets arbeid
- 1,270 mill. kroner til lærings- og omsorgsbaserte tjenester
- 0,85 mill. kroner til drift av klassifiseringssystem
- 2,0 mill. kroner til bygging og reovering av gjeterhytter/sikringsbuer
- 12,0 mill. kroner til disposisjon for RUF' styre
- 1,0 mill. kroner til fjerning av gammelt gjerdemateriell i Vest-Finnmark
- 0,2 mill. kroner til reindriftsfaglig regionalråd
- 0,35 mill. kroner til kursing av tillitsvalgte i reinbeitedistriktene, GIS-kart
- 0,9 mill. kroner til HMS-prosjekt
- 0,5 mill. kroner til stipend, høyere utdanning innenfor reindrift
- 3,0 mill. kroner til sikkerhetsutstyr i reindriften

For øvrig kan fondets midler nyttes til:

- forskning og veiledning
- transport av rein
- støtte ved omfattende tap av rein i ulykker

- øvrige reindrifftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg
- vedlikehold og opprustning av eksisterende anlegg
- refusjon av dokumenterte utgifter til deltagelse på kurs/ etterutdanning og lignende for reindrifftsutøvere
- støtte til tiltak for reindrifftsnaeringen som følge av klimaskapte endringer
- sikring av reindrifftsens beiterett, herunder støtte i forbindelse med distriktenes arbeid med å ivareta reindrifftsens arealer, herunder støtte til forberedelse i saker av prinsipiell betydning for reindrifften.
- andre praktiske tiltak innenfor reindrifften
- gjennomføring av strukturelle tiltak i reindrifften
- andre faglige tiltak for å fremme reindrifften, herunder veiledning og informasjon, kursvirksomhet, beitegranskning, planlegging
- utvikling av binæringer og formål av generell kulturell betydning for reindrifftssamene
- kompetansegivende kurs/ etterutdanning
- oppfølging av *Reindrifftsens hverdag*
- tiltak til rekruttering og for å lette generasjonsoverganger
- kursing i bruk av krumkniv
- støtte til feltbarnehager

8. KOSTNADSENKEDE OG DIREKTE TILSKUDD

Det kreves 93.95 mill. kroner for avtaleåret 2018 - 2019 til ulike direkte tilskudd.

8.1 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

NRL vil understreke behovet for å sikre gode rammevilkår for ungdom, og foreslår også i år at det innføres en ordning med driftstilskudd til sideordnet rekrutteringsandel. Målet med ordningen er å sikre rekruttering, skape trygghet for den sideordnede rekrutteringsandelen og stimulere flere til å ta i bruk § 12 i reindrifftsloven.

Videre foreslår NRL at de som kommer inn under etableringsordningen, og som kjøper livdyr skal kunne gis forskudd på kommende års etableringstilskudd til kjøpet. Livdyrkjøpet skal dokumenteres og oversendes anvisningsmyndighet. Denne ordningen skal også gjelde ved etablering av nye siidaandeler.

NRL viser til at statlige myndigheter har vært særlig opptatt av å få gjennomført reintallsreduksjon og strukturering av naeringen. Forskriftene oppmuntrer imidlertid ikke reineiere med stort potensial for slakteuttak til å maksimere uttaket. Grunnen til dette er inntektstaket på kr. 600.000,- i forhold til produksjonspremie. I stedet for å slakte maksimalt, tilpasses uttaket slik at dette ikke overgår inntektstaket. Dette fører til høyere reintall og lavere produksjon. Inntektstaket bør

derfor fjernes fra forskriften, noe som for øvrig er i samsvar med Regjeringens politikk.

8.2 Distriktstilskudd

Reinbeitedistriktenes saksmengde øker i takt med et velstandssamfunn i utvikling, økt industrialisering og økte inngrep m.m. Dette har medført at ressursbruken i forhold til arealvern innad i distriktene har økt tilsvarende, noe som igjen fremtvinger en styrking av administrasjonen i reinbeitedistriktene. Distriktene bruker betydelige ressurser til saksbehandling, samtidig som det er stor mangel på formell kompetanse innen administrasjon, økonomibehandling, organisasjonskunnskap og juss.

Distriktstilskuddet skal bidra til å gi distriktene og tamreinlagene økonomisk grunnlag for å ivareta sitt ansvar og sine oppgaver med utvikling av reindriften i en bærekraftig retning. Gjennom lover, forskrifter og regler er distriktet pålagt oppgaver som igjen medfører store kostnader. Distriktene må følge opp arealplaner, kommuneplaner, utarbeide uttalelser til ulike inngrep samt at det er store utgifter til regnskap og revisjon.

NRL vil understreke at gode saksframstillinger fra distriktene gir beslutningstakere et godt grunnlag å fatte sine vedtak på. Erfaringer med omorganiseringen av reindriftsforvaltningen har medført et økt trykk på saksbehandlingen i reinbeitedistriktene, og er en utvikling som ser ut til å fortsette.

Konsekvensene av at distriktene ikke har tilstrekkelig kapasitet til å redegjøre for saker, er at reindriften mister beitearealer og at beiteområdene blir fragmenterte og dermed mindre anvendelig eller utilgjengelige. I sum innebærer dette i realiteten en gradvis nedbygging av næringen. Utviklingen krever at distriktene styrkes gjennom en økning av distriktstilskuddet.

Grunnsatsen økes til kr. 80.000,-.

Tilskudd pr. siidaandel økes til kr. 17.500,- for alle distrikter med unntak av Distrikt 16, Karasjøk.

Satsen for fellesbeiteområdene i Finnmark økes til kr. 300.000,-.

Satsen for Femund økes til kr. 50.000,-.

Satsen for reinlagene økes til 125.000,-. Resten av satsene er uforandret.

Det avsettes 15,0 millioner til ordningen med distriktstilskudd.

8.3 Produksjonspremie

Siidaandelene produksjonspremie beregnes med inntil 40% av avgiftspliktige salgsinntekter.

NRL foreslår at inntektstaket på kr. 600.000,- i forhold til produksjonspremien fjernes.

NRL foreslår at det innføres en økning av produksjonstilskuddet for de med færre enn 250 rein i vårflokk til 47 %.

Det utbetales ikke produksjonspremie for avgiftspliktig inntekt som overstiger kr. 1,5 mill. kroner pr. tamreinlag.

Det avsettes 41,0 mill kroner til ordningene med produksjonspremie.

8.4 Kalveslaktetilskudd

Satsen økes fra kr. 475,- til kr. 500,-.

Det avsettes 24,0 mill kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd.

8.5 Drivstoffkompensasjon

NRL viser til økning i bensin- og dieselpriiser, og er en situasjon som vil gi store konsekvenser for reindriftens økonomi. NRL foreslår derfor at det innføres drivstoffkompensasjon for reineiere som står oppført i avgiftsmanntallet.

Det avsettes 5,0 mill kroner til ordningen.

8.6 Ektefelle -/samboertillegg

NRL mener ektefellestilskuddet videreføres.

Det avsettes 1,6 mill kroner til ordningen.

8.7 Driftstilskudd til sideordnet rekrutteringsandel

Det innføres driftstilskudd til de som har inngått eller inngår avtale om sideordnet rekrutteringsandel. Tilskuddet er på kr. 25.000,-.

Det avsettes 1,25 mill til ordningen.

8.8 Frakttilskudd

Det avsettes 2,5 mill.kr til ordningen.

9. VELFERDSORDNINGER (medlemsavgift til Folketrygden)

Ordningen med tidligpensjon videreføres inntil den foreslåtte arbeidgruppe har foretatt en gjennomgang av ordningen, jfr. omtale under punkt 5.1.1.

I velferdsordninger inngår:

- Tilskudd til avløser ved sykdom (første 16 dager), 1,0 mill. kroner
- Tilskudd til avløser ved ferie, 2,5 mill. kroner
- Tilskudd til avløser ved svangerskap, 1,0. mill. kroner
- Øvrige velferdsordninger (sykepenge), 0,6 mill. kroner

Det avsettes 6,1 mill. kr til ordningene.

10. ORGANISASJONSTILSKUDD

NRL har gjennom sine 70 år utviklet en sterk kultur og kompetanse i organisasjon. Vårt mål er å sikre gode rammevilkår, tilby faglig bistand, bistå i endringsprosesser og øke kunnskapen i samfunnet om reindriften. For å kunne imøtekomme krav og vokse som organisasjon trenger NRL å bli identifisert som en kunnskapsrik, troverdig alliansebygger som skaper verdi for lokallag, medlemmer næringen og samfunnet for øvrig.

I 2014 påbegynte NRL arbeidet med organisasjonsutvikling. Prosjektet ble igangsatt for å utvikle NRL til å bli en mer fleksibel, kunnskapsbasert og profesjonell organisasjon og forhandlingspart tilpasset de krav det moderne samfunn stiller. Som organisasjon har NRL et stort samfunnsansvar. Vi representerer den største primærnæringen i det samiske samfunnet. Dette er et ansvar som krever en god administrasjon og ressurser som kan forvalte grunnlaget for det strategiske arbeidet og legge til rette for styret, lokallagene og våre medlemmer.

NRL viser til at organisasjonstilskuddet fikk en liten økning i fjor etter at tilskuddet hadde ligget på samme nivå i over 10 år. Konsumprisindeksen viser at den generelle prisøkningen i Norge fra februar 2005 til i dag har økt med 1,8 mill kroner. For NRLs del betyr det at organisasjonstilskuddet har en verdi på kr. 7,7 mill kroner i 2017. Dette utgjør en generell prisstigning på 30,5 % og som det ikke er tatt høyde for ved de årlige reindrifftsforhandlingene.

NRL kan vise til en betydelig økning i kostnader ved deltakelse i konsultasjoner, arbeidsgrupper og møter, noe det ikke er blitt tatt høyde for i organisasjonstilskuddet. NRL skal ha rom til å arbeide med saker som innebærer en sikring av reindriffts rettigheter, og staten har en forpliktelse til å legge til rette for

en slik deltakelse, også når det kommer til økonomi. Det kan blant annet vises til at reisekostnadene i 2005 var ca. kr. 830.000,-, mens disse i 2017 er på ca. 2.3 mill kroner.

For å imøtekomme forespørsler fra blant annet kommunale og statlige instanser, igangsette prosjekter i egen regi og videreføre arbeidet som er startet med gjennom organisasjonsutviklingsprosjektet, hvor det er avdekket behov for å styrke administrativt nivå.

NRL har i dag ikke mulighet til å følge opp reinbeitedistriktenes utfordringer i arealsaker. NRL vil bygge opp kompetanse i organisasjonen slik at vi kan yte bistand til å ivareta reindriften arealinteresser, og være premissleverandør og samhandlingspart overfor statlige myndigheter og næringsaktører i deres arbeid og virksomhet i samiske områder. På bakgrunn av dette er det også behov for at organisasjonstilskuddet økes. NRL vil, under forutsetning at organisasjonstilskuddet økes, kunne ta ansvar for oppfølging av ulike rapporter som f.eks kompetansetiltak for videreutvikling av selvstyre i reindriften.

Organisasjonstilskuddet økes til 10,0 mill. kroner.

11. Kriseberedskap

NRL er opptatt av kriseberedskap både i forhold til klimaendringer og akutte beitekriser som skyldes klimaforhold.

NRL er opptatt av at klimaendringer med høyere temperaturer medfører introduksjon av nye plante- og dyrearter, parasitter m.m. Pr. i dag har man for lite kunnskaper om hvilke konsekvenser dette vil kunne gi for reindriften, blant annet i forhold til sykdommer og innvirkninger på beiten.

Nasjonalt sett har vi ikke god nok beredskap til å møte disse utfordringene i forhold til arktiske næringer, som eksempelvis reindrift. Denne dimensjonen har i liten grad blitt rettet fokus på i forhold til målene om å utvikle og utvinne nordområdene. NRL vil understreke at reindriften tradisjonelle kunnskaper må brukes aktivt for å identifisere effektene av klimaendringer. Dette handler ikke bare om å redusere negative konsekvenser, men også om å være i forkant med hensyn til aktuelle tiltak. Dette behovet har særlig vist seg gjennom påvisning av prionsykdommen CWD blant hjortedyr, hvor det pr. i dag verken foreligger gode nok kunnskaper om smittespredning eller foreligger beredskap for en eventuell overføring av smitte til tamrein.

NRL mener CWD-problematikken framtvinger arbeidet med å utarbeide beredskapsstrategier for miljø- og klimatrusler i forhold til reindrift, og det bør også etableres et eget miljøovervåkingsprogram der reindriften tradisjonelle kunnskaper inngår som grunnlag. Det bør også arbeides for økt forskning i forholdet mellom reindrift og klimendringer og miljøforurensning. Ved forskning på klimaendringer og kartlegging av miljøtrusler må reindriften inkluderes.

NRL fastholder fjorårets krav om en helsetjeneste for rein, hvor man vil kunne arbeide med overvåking og komme med faglige tiltak som skal bidra til god helse og velferd for tamrein. I landbruket er det bygd opp helsetjenester i husdyrholdet som det foreligger gode erfaringer med. En helsetjeneste for rein skal kunne gi råd om sykdomshåndtering og sykdomsforebygging til ulike tider av året. Tjenesten skal også kunne gi anbefalinger om parasittbehandling, og formidle nyheter om forskning om helse og velferd hos tamrein. Oppgavene til en helsetjeneste for tamrein skal være både forebyggende helse- og velferdsarbeid, samt smitteberedskap og sykdomskontroll. Både Mattilsynet og Veterinærinstituttet bør være sentrale aktører i en slik tjeneste.

Når det gjelder CWD, mener NRL det er riktig å ta ut villreinflokken i Nordfjella hvor det er konstatert smitte. NRL forutsetter at det holdes et tett fokus på CWD, og at det iverksettes alle nødvendige tiltak for å hindre smitte. NRL mener det må gjennomføres prøvetaking innenfor andre villreinflokker for å avdekke eventuell smitte. NRL mener videre at CWD må kategoriseres som en A-sykdom.

Når det gjelder kriseberedskap i forhold til akutte beitekriser, vises det til arbeidsgruppens rapport om «*Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften*». NRL deler arbeidsgruppens anbefaling om å etablere beredskapsutvalg som lokaliseres til Fylkesmannsembetene. Det avsettes midler over RUF slik at utvalgene kan gjennomføre tiltak og gi faglige råd når krisesituasjoner oppstår, blant annet i forhold til tilleggsfóring.

NRL foreslår at det bygges opp et kriseberedskapsfond som forvaltes av en nasjonalt oppnevnt gruppe. Det avsettes 5,0 mill. kroner av underforbruket til kriseberedskapsfond.

NRL foreslår videre at det nedsettes en arbeidsgruppe som skal fremme forslag på hvordan arbeidet med miljøovervåkingsprogram for reindriften, herunder også beredskapsstrategier kan organiseres.

12. AREALBRUKSKART

I reindrifftsavtalen for 2014-2015 ble avtalepartene enig om å starte utviklingen av reindriffts arealbrukskart. Dette er videreført i etterfølgende reindrifftsavtaler. Arbeidet har vist at det er nødvendig å revidere eksisterende arealbrukskart i de fleste av distriktene. Dette arbeidet må gjøres av distriktene selv. For å kunne utføre dette arbeidet samt å kunne nyttiggjøre seg av de muligheter kartene gir til å visualisere det distriktene ønsker å formidle er det nødvendig med noe kompetansebygging på området. NRL vil derfor foreslå at det bevilges penger over reindrifftsavtalen 2018-2019 til dette arbeidet. Oppnevnt arbeidsgruppe får ansvaret for å lage et opplegg for arbeidet.

13. EUROP-KLASSIFISERING

I slaktesesongen 2015-2016 ble det innført et nytt klassifiseringssystem kalt EUROP for reindrifften i Norge. Systemet var initiert og eies av NRL. Erfaringer etter innføringen av nytt og tvungen klassifisering for reinkjøtt er at ordningen ikke har fått den tillit som er nødvendig i næringen. Dette er også noe som kommer frem i NIBIO rapport *"Kalveklassifisering og kalveslaktetilskuddet for reinkalv"*. Noe av mistilliten kommer av at det er forskjell på klassifiseringen på, og mellom de forskjellige slakteriene i verdikjeden for reinkjøtt.

NRL har også registrert at noen av slakteriene har kommet med kritikk av klassifiseringssystemet.

Dette er en situasjon som er uholdbar med bakgrunn i at målet for klassifiseringssystemet er at det skal gjenspeile slaktets utbytte ved nedskjæring og at systemet skal ha tillit i hele verdikjeden.

NRL registrerer at det fra 2018-2019 skal tas i bruk optisk klassifisering på storfe.

NRL er også kjent med at dette er forsøkt på rein og at foreløpige resultater viser at bruk av optisk klassifisering er bedre enn den subjektive vurderingen som gjøres i dag.

NRL er opptatt av at det klassifiseringssystemet som brukes av slakteriene skal ha nødvendig tillit i næringen, og at systemet skal være så objektiv som mulig.

NRL vil derfor be om at det avsettes midler over årets avtale slik at det allerede nå kan igangsettes et pilot prosjekt som tar sikte på å komme i gang med optisk måling ved inngangen av slaktesesongen 2018-2019.

NRL vil i løpet av forhandlingene komme med forslag til budsjett og mandat for prosjektgruppe.

14. ØVRIGE ORDNINGER

Ordninger som ikke er spesielt nevnt, forutsettes videreført.

15. SAKER UTENFOR REINDRIFSAVTALENS ØKONOMISKE RAMMER

15.1 Reinpåkjørslar på vei og jernbane

NRL viser til at det i løpet av det siste året har vært flere reinpåkjørslar på Nordlandsbanen med stort tapsomfang. Dette er en situasjon som ikke kan fortsette. Det er derfor positivt at Bane Nor har gitt signaler om at det vil bli bygd viltgjerde på den mest tapsutsatte togstrekningen i løpet av 2018. NRL forventer at gjerdebyggingen starter omgående i samarbeid med berørte reinbeitedistrikter, og hvor det må være et langsiktig mål om å sette opp viltgjerder på alle strekninger som kan være utsatt for reinpåkjørslar. I henhold til rapporter som er utarbeidet om saken, vil bygging av viltgjerder vil være det beste tiltaket for å redusere tap, noe som samsvarer med samferdselsdepartementets mål om at antall dyrepåkjørslar skal ned snarest.

NRL er bekymret for tiltakende bruk av salting av veier som ligger innfor reinbeiteområdene. Effekten av dette er at rein trekkes mot veiene, noe som både skaper driftsforstyrrelser og tap i reindriften.

NRL ønsker møte om denne saken med politisk ledelse i Samferdselsdepartementet.

15.2 Norsk-svensk reinbeitekonvensjon

NRL viser til den igangsatte prosess i saken om norsk-svensk reinbeitekonvensjon. NRL ber om status for dette arbeidet.

15.3 Status for Samerettsutvalget II

NRL avventer fortsatt en videreføring av prosessen med Samerettsutvalget II. slutførte sitt arbeid. NRL anmoder om at arbeidet med SRU II må igangsettes snarest.

15.4 Forskning og utvikling

NRL vil etterspørre status for arbeidet med å samle, strukturere og tilgjengeliggjøre forskningsmateriale for reindriftsutøvere.

15.5 Møte om rovvilt

NRL ønsker med Klima- og miljødepartementet for blant annet å drøfte:

- Tap av rein til ørn og skadefelling
- Tapsituasjonen i reindriften

15.6 Bruk av saltslikkesteiner

NRL registrerer at bruken av saltslikkesteiner øker stort i annen utmarksrelatert beitebruk og som lokkemiddel i forbindelse med jakt på hjortedyr. Dette er noe som har store negative konsekvenser for reindriften ved at det er forstyrrende for ønsket

beitebruk, og at det i mange tilfeller kan være konfliktskapende ved at rein trekkes mot innmark som er i drift.

Saltsteiner utgjør også et møtepunkt for alle arter av utmarksbeitende dyr da de trekkes mot saltslikkeplasser og utgjør dermed en potensiell smittekilde for overføring av sykdom mellom individer og arter.

I følge fagekspertise på dyrehold og utmarksbeite finnes det ikke faglig grunnlag til å si at bruk av salt- og mineralsteiner er nødvendig for å få et forsvarlig bruk av utmarksressursene.

Med utgangspunkt i de driftsforstyrrelser salt- og mineralsteiner skaper for reindriften, samt fare for spredning av dyresykdommer, ønsker NRL et forbud mot bruk av slike steiner i, og i nærhet av reinbeiteområdene.

16. SAMLET KRAV TIL REINDRIFTSAVTALE 2018 - 2019
Fordeling av de ulike postene (mill. kroner)

Post	Benevnelser	Reindrifftsavtale 2017 - 2018	NRL's krav 2018 - 2019	Differanse
51	Reindriftens utviklingsfond	32,8	47,52	+ 14,72
72	Organisasjonstilskudd	6,5	10,0	+ 3,5
75	Direkte tilskudd	76,7	93,95	+ 17,25
79	Velferdsordninger	2,6	6,1	+ 3,5
	Sum	118,6	157,57	+38,97

Spesifikasjon av post 51: Utviklings- og investeringstiltak (mill. kroner)

Benevnelse	Reindrifftsavtale 2017 - 2018	NRL 's krav 2018 - 2019	Differanse
Konfliktforbyggende tiltak	1,45	1,45	0
Utviklingsprogrammet	8,2	6,0	-2,2
Fagbrevordningen	2,0	3,5	+1,5
Markedstiltak	5,0	4,5	- 0,5
Pramming	4,5	4,5	0
Lærings og omsorgsbaserte tjenester	1,0	1,27	+ 0,27

Drift av klassifiseringssystem	0,85	0,85	0
Fjerning av gammelt gjerdemateriell	1,0	1,0	0
Reindriftsfaglig medvirkning – Regional Forvaltning	0,2	0,2	0
Frikjøpsordning for kvinner	0	4,5	+ 4,5
Kunnskapsoverføring mellom kvinner og barn/ ungdom innenfor reinbeitedistriktet	0	1,0	+ 1,0
Støtte til bygging og renovering av gjeterhytter/sikringsbuer	0	2,0	+ 2,0
Individmerking	0,3	0	- 0,3
Organisasjonutvikling	0	0	0
Arealbrukskart	0,3	0,35	+ 0,05
HMS-tjenester	0	0,9	+ 0,9
Stipend ved høyere utdanning i reindrift	0	0,5	+ 0,5
Sikkerhetsutstyr i reindriften	0	3,0	+ 3,0
Til disposisjon for RUF's styre	8,0	12,0	+ 4,0
Sum	32,8	47,52	14,72

Spesifikasjon av post 75: Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill kroner)

Benevnelse	Reindrifftsavtale 2017 - 2018	NRL's krav 2018 - 2019	Differanse
Distriktstilskudd	11,6	15,0	+ 3,4
Produksjonspremie	33,5	41,0	+ 7,5
Kalveslaktetilskudd	24,0	24,0	0
Drivstoffkompensasjon	0	5,0	+ 5,0
Særskilt tilskudd ungdom	1,4	1,4	0
Etableringstilskudd	1,9	1,9	0
Ektefelletilskudd	1,5	1,6	+ 0,1
Frakttilskudd	2,5	2,5	0
Driftstilskudd sideordnet rekrutteringsandel	0	1,25	+ 1,25
Tilskudd til rapportering av rein	0,3	0,3	0
Sum	76,7	93,95	+ 17,25

Spesifikasjon av post 79: Velferdsordninger

Benevnelse	Reindriftsavtale 2017 - 2018	NRL's krav 2018 - 2019	Differanse
Avløser ved sykdom (første 16 dager)	0	1,0	+ 1,0
Avløser ved ferie	0	2,5	+ 2,5
Avløser ved svangerskap	1,0	1,0	0
Tidligpensjon	1,0	1,0	0
Sykepenger	0,6	0,6	0
Sum	2,6	6,1	+ 3,5

Oslo den 10. januar 2018

Ellinor Marita Jåma

Tom Lifjell

Ánde Niillas Utsi

NRLs forhandlingsutvalg